

ASYA ARAŞTIRMALARI DERGİSİ
THE JOURNAL OF ASIAN STUDIES

Cilt / Volume : 1
Sayı / Issue : 1
Güz / Autumn 2017

ISSN: 2602-2966

Asya Araştırmaları Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi, Hakemli Süreli Yayıncıdır
Bahar ve Güz olmak üzere yılda iki kez yayımlanır.
The Journal of Asian Studies International Social Science, Peer-review Published
Spring and Autumn to be published two times a year.

KURULUŞ - ESTABLISHMENT
2017

ASYA ARAŞTIRMALARI DERĐİŐİ
Cilt: 1 Sayı: 1 GÜZ/2017 ISSN: 2602-2966

**Gazi Üniversitesi Asya Çalışmaları Uygulama
ve Araştırma Merkezi Adına Sahibi**
Prof. Dr. İbrahim USLAN
Gazi Üniversitesi Rektörü

Kurucu

Prof. Dr. Varis ÇAKAN

Editörler

Prof. Dr. Varis ÇAKAN
Prof. Dr. Fatma AÇIK
Prof. Dr. Mehmet Ali ÇAKMAK
Yrd. Doç. Dr. Aysun DEMİREZ GÜNERİ

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Dr. Sinan DEMİRTÜRK

İngilizce Editörü

Dr. Oğuzhan BİLGİN

Sekreteryä

Döndü AKIN

Stajyer Öğrenci

Manolya PAKER

Kapak ve Sayfa Tasarımı

Can ÖZÇİÇEK

Baskı ve Cilt

Gazi Üniversitesi Matbaa İşletmesi ve Ahşap İmalathanesi Müdürlüğü

Sertifika No

0105846

Yazışma ve Haberleşme Adresi

Gazi Üniversitesi Asya Çalışmalar Uygulama ve Araştırma Merkezi
Gazi Üniversitesi Rektörlük Kampüsü
06500 Teknikokullar/ANKARA / Tel:0312-2023787

E-Posta: asyam@gazi.edu.tr / **Web Sitesi:** asyam.gazi.edu.tr

E-dergi: asyaarastirmalari.gazi.edu.tr

Asya Araştırmaları Dergisi'nde yayımlanan makalelerin yayımcının yazılı izni olmadan bir kısmı veya tamamı herhangi bir yolla çoğaltılamaz ve elektronik ortama aktarılamaz. Makalelerdeki düşünce, görüş, varsayımlar eser sahiplerine aittir; Gazi Üniversitesi sorumlu tutulamaz.

THE JOURNAL OF ASIAN STUDIES
Volume: 1 Issue: 1 AUTUMN/2017 ISSN: 2602-2966

On Behalf Of Gazi University,
Center Of Asian Studies
Prof. Dr. İbrahim USLAN
Rector of Gazi University

Founder
Prof. Dr. Varis ÇAKAN

Editors
Prof. Dr. Varis ÇAKAN
Prof. Dr. Fatma AÇIK
Prof. Dr. Mehmet Ali ÇAKMAK
Yrd. Doç. Dr. Aysun DEMİREZ GÜNERİ

Desk Editor
Dr. Sinan DEMİRTÜRK

English Editor
Dr. Oğuzhan BİLGİN

Secreteria
Döndü AKIN

Student Inturn
Manolya PAKER

Cover and Page Design
Can ÖZÇİÇEK

Printing and Binding
Gazi Üniversitesi Matbaa İşletmesi ve Ahşap İmalathanesi Müdürlüğü

Certificate No
0105846

Correspondence and Communication
Gazi University Asian Studies Application and Research Center
Gazi University Main Campus
06500 Teknikokullar/Ankara/TURKEY / Tel:+ 90-312-2023787
E-Mail: asyam@gazi.edu.tr / **Web Site:** asyam.gazi.edu.tr
E-Journal: asyaarastirmalari.gazi.edu.tr

Some or all of the articles published in the Journal of Asian Studies can not be reproduced in any way and transmitted electronically without the written permission of the publisher. The ideas, opinions, assumptions in the works belong to the owners of the works; Gazi University can not be held responsible.

Yayın Kurulu/Editorial Board

- Prof. Dr. Abdullah GÜNDOĞDU Ankara Üniversitesi/Türkiye
Prof. Dr. Abdürreşit Celil KARLUK Yıldırım Beyazıt Üniversitesi/Türkiye
Prof. Dr. Ahmet TAŞAĞIL İstanbul Yeditepe Üniversitesi/Türkiye
Prof. Dr. Alikram ABDULLAYEV Devlet İdarecilik Akademisi/Azərbaycan
Prof. Dr. Alimcan İNAYET Ege Üniversitesi/Türkiye
Prof. Dr. Elman NESİROV Devlet İdarecilik Akademisi
Prof. Dr. Fatma AÇIK Gazi Üniversitesi/Türkiye
Prof. Dr. Hayrunnisa ALAN İstanbul Medeniyet Üniversitesi/Türkiye
Prof. Dr. Hakan KIRIMLI Bilkent Üniversitesi/Türkiye
Prof. Dr. Hale ŞIVGIN Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Hiroaki HUZIE Osaka Üniversitesi Öğretim Üyesi/Japonya
Prof. Dr. İbrahim MARAŞ Ankara Üniversitesi/Türkiye
Prof. Dr. İlhami DURMUŞ Gazi Üniversitesi/Türkiye
Prof. Dr. Juliboy ELTAZAROV Semerkant Üniversitesi/Özbekistan
Prof. Dr. Kâzım SARIKAVAK Gazi Üniversitesi/Türkiye
Prof. Dr. Konuralp ERCİLASUN Gazi Üniversitesi/Türkiye
Prof. Dr. M.Öcal OĞUZ Gazi Üniversitesi/Türkiye
Prof. Dr. Mehmet Ali ÇAKMAK Gazi Üniversitesi /Türkiye
Prof. Dr. Mehmet ŞAHİNGÖZ Gazi Üniversitesi /Türkiye
Prof. Dr. Patrik K.MEYER Universitas Muhammadiyah Yogyakarta/Endonezya
Prof. Dr. Refik TURAN Gazi Üniversitesi/Türkiye
Prof. Dr. Salim KOCA Gazi Üniversitesi/Türkiye
Prof. Dr. Takashi OSAWA Osaka Üniversitesi/Japonya
Prof. Dr. Timur KOCAOĞLU Michigan State University/ABD
Prof. Dr. Varis ÇAKAN Gazi Üniversitesi/Türkiye
Prof. Dr. Üçler BULDUK Ankara Üniversitesi/Türkiye
Prof. Dr. Zeynep BAĞLAN ÖZER Gazi Üniversitesi/Türkiye
Doç. Dr. Giray FİDAN Gazi Üniversitesi/Gazi Üniversitesi
Doç. Dr. Gülcemal JORAYEVA Hoca Ahmet Yesevi Üniversitesi/Kazakistan
Doç. Dr. Mürteza HASANOĞLU Devlet İdarecilik Akademisi/Azərbaycan
Yrd. Doç. Dr. Aysun DEMİREZ GÜNERİ Gazi Üniversitesi/Türkiye
Yrd. Doç. Dr. Dinmukhamed KELESBAYEV Hoca Ahmet Yesevi Üniversitesi/Kazakistan
Dr. Sinan DEMİRTÜRK Gazi Üniversitesi/Türkiye
Dr. Kim HYUN –Sook Kuzeydoğu Asya Tarih Vakfı/Güney Kore
Dr. Behruz BEKBAİY Allameh Tabataba'i Üniversitesi Öğretim Üyesi/İran
Dr. İrina KAYAN-POKROVSKAYA/ Ukrayna

Bu Sayının Hakemleri/Referee Of This Issue

- Prof. Dr. Abdullah GÜNDOĞDU
Prof. Dr. Abdürreşit Celil KARLUK
Prof. Dr. Ahmet TAŞAĞIL
Prof. Dr. Güray KIRPIK
Prof. Dr. Konuralp ERCİLASUN
Prof. Dr. Mehmet Ali ÇAKMAK
Prof. Dr. Refik TURAN
Prof. Dr. Salih ÇEÇEN
Prof. Dr. Üçler BULDUK
Doç. Dr. Bekir Tümen SOMUNCUOĞLU
Doç. Dr. Erdal AKSOY
Doç. Dr. Erdinç YAZICI
Doç. Dr. Giray FİDAN

İÇİNDEKİLER / CONTENTS

Eski Orta Asya'da Tabiat, İklim, İnsan Unsuru <i>The Elements of Nature, Climate and Human in Ancient Central Asia</i> Prof. Dr. Salim KOCA	1
Bozkır Kültür Çevresinde At, Göçer-ev ve Demir <i>The Horse, Nomadic Dwelling and Iron in the Context of the Steppe Culture</i> Prof. Dr. İlhami DURMUŞ	19
Yeni İpek Yolu Projesi: Beklentiler Sorunlar ve Gerçekler <i>The New Silk Road Project: Expectations, Problems and Truths</i> Prof. Dr. Varis ÇAKAN	35
<i>The Analysis Of The Constitutional Amendments And Discussions On The 2017 Presidential System Referandum As An Example For The Problems Of Turkey Political Culture</i> Dr. Oğuzhan BİLGİN	53
Çin İstihbaratı; Deskriptif Bir Bakış <i>Chinese Intelligence: A Descriptive View</i> Arş. Gör. Kadir Ertaç ÇELİK	67
Türkmenistan'daki Sivil Savaş <i>Civil War in Turkmenistan</i> G.İ. KARPON. Çeviren/Translator: Gurbangeldi GUTLIYEV	75
Uluslararası Hukuk Bakımından Çin'in Uygur Özerk Bölgesi'ndeki Politikasına Bir Bakış <i>In terms Of International Law; An Overview Of China's Politics on the Uyghur Autonomous Region</i> Manolya PAKER	93
TANITMALAR / REWIEWS	
ÜLKE TANITIMI: Geçmişten günümüze Çin <i>Country Presentation: From Past to Present China</i> Prof. Dr. Varis ÇAKAN	111
KİTAP TANITIMI: Nobel İktisat Ödüllü Ronald Coase ve Ning Wang'ın Kaleminden "How China Became Capitalist? Çin Nasıl Kapitalist Oldu?" İsimli Eser Üzerine <i>Book Introduction: "How China Became Capitalist?" by Awarded the Nobel Prize Ronald Coase and Ning Wang's</i> Arş. Gör. Yasemin İŞİK	131
Asya Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi'nin 2017 Yıllık Faaliyetleri 2017 <i>Annual Activities of Asian Studies Application and Research Center</i> Volkan TİRYAKİOĞLU	139

SUNUŞ

Gazi Üniversitesine bağılı olarak 2011’de kurulan ve Orta Doğu ve Orta Asya Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi olarak faaliyet gösteren merkezimiz görülen lzm zerine 30 Temmuz 2017’de Resmi Gazete’de yayımlanan yeni yönetmelik ile *Asya alışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi* adını almış ve çalışmalarına devam etmektedir. Merkezimiz Asya sınırları içinde yer alan tüm bölgelere yönelik araştırmalar yapmak, Asya lkelerinin çeşitli üniversitelerinde faaliyet göstermekte olan araştırma ve uygulama merkezleri ile birlikte araştırma ve geliştirmeye yönelik projeler üretmek, yürütmek ve uygulamak, niversite çatısı altında faaliyet göstermekte olan tüm sosyal ve beşeri bilimler bölümlerine çalışma alanlarıyla ilgili kaynak temin etmek ve akademik destek vermek, Asya lkelerindeki benzer araştırma kurumları arasında disiplinler arası bir yaklaşımla araştırma yapmak, Asya ile ilgili tarihi ve güncel olayları akademik bir bakış açısıyla değerlendirerek kamuoyuna takdim etmek, güncel bilgileri toplayarak değerlendirmek, uygun görülen araştırma sonuçlarını ve uzmanlar tarafından hazırlanan güncel raporları Türk ve dünya kamuoyuyla paylaşmak suretiyle Türkiye ile Asya lkeleri arasında karşılıklı güven duygularını geliştirmek, ortak tarihi miraslarımıza birlikte sahip çıkmak, ve korumak amacıyla hareket eden merkezimiz, Asya ile ilgili düzenli olarak yapmakta olduğu uluslararası kongreler, sempozyumlar konferans ve panelleri sürdürmekle birlikte Asya’nın tarihî, coğrafiyası, kültürü ve arkeolojisi gibi tüm sosyal ve beşeri bilim alanları ile ilgili konuların araştırıldığı, tartışıldığı ve analiz edildiği *Gazi Üniversitesi Asya Araştırmaları* adlı Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi çıkarmaya karar vermiş ve elinizdeki bu Gz 2017 sayısıyla yayın hayatına başlamıştır.

Geçmişten günümüze kadar Asya ile ilgili olarak yazılan kaynaklardan, arkeolojik bulgulardan ve doğrudan ana kaynakların işığında yapılan araştırma eserlerinden yararlanmak suretiyle Asya’daki devletler ve akraba topluluklarının tarihini, siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel hayatını, tarihi süreç içinde dünya medeniyetlerine katkılarını, Asya’daki millet ve toplulukların dünyanın diğer kıtalarındaki milletler ve topluluklar ile olan ilişkilerini ve bu ilişkilerde yaşanan tarihi ve güncel sorunları bilimsel yöntemlerle inceleyerek çözüm yollarını ortaya koyan makalelere, her sayıda bir Asya lkesi ile Asya ile ilgili olarak neşredilen uluslararası ne sahip bir kitap tanıtımına yer vereceğimiz dergimiz şuan için yılda iki defa yayınlanan uluslararası hakemli bilimsel bir dergidir.

İlk sayımızda Prof. Dr. Salim KOCA’nın kaleme aldığı “*Eski Orta Asya’da Tabiat, İklm, İnsan Unsuru*” başlıklı makalesine, Prof. Dr. İlhami DURMUŞ’un kaleme aldığı “*Bozkır Kültür evresinde At, Gcer-ev ve Demir*” başlıklı makalesi, Prof. Dr. Varis ÇAKAN’ın kaleme aldığı “*Yeni İpek Yolu Projesi: Beklentiler Sorunlar ve Gerçekler*” başlıklı makalesi, Dr. Oğuzhan BİLGIN’in kaleme aldığı “*The Analysis Of The Constitutional Amendments And Discussions On The 2017 Presidential System Referandum As An Example For The Problems Of Turkey Political Culture*” başlıklı makalesi, Araştırma Görevlisi Kadir Erta ÇELİK’in kaleme aldığı “*Çin İstihbaratı; Deskriptif Bir Bakış*” başlıklı makalesi, G.İ.KARPOV’un kaleme aldığı ve 1919-1920 yıllar arasındaki Türkmenistan’daki iç savaşın konu edildiği

“Türkmenistan’da Sivil Savaş” başlıklı makalesi ile Gazi Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü öğrencisi Manolya PAKER’in kaleme aldığı *“Uluslararası Hukuk Bakımından Çin’in Uygur Özerk Bölgesi’ndeki Politikasına Bir Bakış”* başlıklı makalesi yer almaktadır. Kıymetli zamanlarını ayırıp makale göndermek suretiyle dergimizin ilk sayısına katkıda bulunan kıymetli bilim insanlarına huzurunuzda teşekkür eder ve dergimize katkı sağlamaya devam etmelerini istirham ediyoruz.

Dergi editörlüğü olarak dergimizin her sayısında bir Asya ülkesine ağırlık vermeyi ve o ülkeyi tanıtmayı düşündük ve bu ilk sayımızda 21.yüzyılın en büyük ekonomik ve kültür projesi olan Yeni İpek Yolu Projesi’nin mimarı ve lokomotif gücü olan Çin ile ilgili makalelere ağırlık verdik ve ülke olarak da Çin’i tanıtmaya çalıştık.

Bu vesile ile değerli bilim insanlarının ve okuyucularımızın yayın hayatına yeni başlayan Gazi Üniversitesi Asya Araştırmaları Dergisi’ne katkılarını bekler, birbirinden kıymetli yazar ve saadetler getirmesini dileriz.

Editörler Kurulu

PRESENTATION

Established in 2011 in the Gazi University and operating as Research and Application Center for Middle East and Central Asia Studies has decided to implement the new regulation published on the Official Journal on July 30, 2017 and continues to work as the *Asian Studies Application and Research Center*. Our Center conducts research on all regions within the Asian borders, produces, conducts and implements projects for research and development together with research and application centers operating in various Universities of Asian Countries and works with all the social and human sciences departments operating with the universities to provide relevant resources and academic support, to conduct research among similar research institutions in Asian countries through an interdisciplinary approach, to evaluate the historical and current incidents related to Asia with an academic view, to present it to the public, to collect and evaluate current information so our center has decided to publish "*Gazi University The Journal of Asian Studies*" the International Journal of Social Sciences has started publishing this issue in Fall 2017.

We publish our articles with the history, political, social, economic and cultural life of Asia's states and relatives in Asia, their contributions to the world's civilizations and Asia in the historical process, through the use of research sources made from the past to the present in relation with Asia through archaeological finds and direct research of the main sources. We publish promotion of a book with an international reputation about Asian country by examining the relations between nations and communities in the world and their historical and current problems through scientific methods. This journal is an internationally recognized scientific journal published twice a year.

The articles of this first issue are, "*Nature, Climate, Human Element in Ancient Middle Asia*" by Prof. Dr. Salim KOCA, "*The Horse, Nomadic Dwelling and Iron in the Context of the Steppe Culture*" by Dr. İlhami Durmuş, "*New Silk Road Project: Expectations, Problems and Truths*" by Varis ÇAKAN, "*The Analysis Of The Constitutional Amendments And Discussions On The 2017 Presidential System Referandum As An Example For The Problems Of Turkey Political Culture*" by Dr. Oğuzhan BİLGİN, "*China Intelligence: A View of Deskriptive*" by Research Assistant Kadir Ertaç ÇELİK, about civil war in Turkmenistan between 1919-1920 "*Civil War in Turkmenistan*" by G. İ.KARPOV, "*In terms Of International Law; An Overview Of China's Politics on the Uyghur Autonomous Region.*" by the student of Gazi University International Relations Department Manolya PAKER. We would like to thank you precious scientists who contributed to the first issue of our journal by posting precious time and posting articles, and we would like to ask you to continue contributing to our journal.

As editors of the journal, we decided the emphasis of an Asian country in every issue and to introduce that country and we have focused on the articles about China which is the architect and locomotive power of the New Silk Road Project which is the biggest economic and cultural project of the 21st century. We also introduced the China.

We hereby invite the precious social scientists, academics and readers to Gazi University Journal of Asian Studies, which has just started publishing life, and we wishes to bring precious writers.

Editors Board

KİTAP TANITIMI BOOK INTRODUCTION

NOBEL İKTİSAT ÖDÜLLÜ RONALD COASE VE NING WANG'IN KALEMİNDEN ÇİN NASIL KAPİTALİST OLDU? ADLI ESER

How China Became Capitalist?

By Awarded The Nobel Prize Ronald Coase ve Ning Wang's

Yasemin IŞIK*

Ronald Coase ve Ning Wang tarafından kaleme alınan “*How China Became Capitalist?-Çin Nasıl Kapitalist Oldu?*” isimli eser, Çin'in Çin Halk Cumhuriyeti'nin kurucusu ve 1943'ten itibaren Çin Komünist Partisi'nin başkanı olan Mao'nun idaresi altındaki sosyalizmden, kapalı bir sosyalist ekonomiden günümüz kapitalist ekonomiye, uluslar arası arenada yenilmez ekonomik bir güce hızla nasıl dönüştüğünün kapsamlı, merak uyandıran hikayesini bizlere anlatmaktadır.

İlk İngilizce olarak Macmillan Publishers Limited'in bir markası olan Palgrave Macmillan tarafından, “*How China Became Capitalist?*”¹ ismiyle basılan eserin Türkçe çevirisi ve baskısı Palgrave Macmillan'ın izniyle yapılmıştır. Ki-taba ait bu değerlendirme yazısı, çevirisini İlkay YILMAZ'ın, yayın hazırlığını Selçuk DURGUT'un yaptığı; BigBang Yayınları tarafından Eylül 2015'te yayımlanan Birinci Baskısı üzerinden gerçekleştirilmiştir.² Baskı kapak tasarımı, sayfa tasarımı, görseller açısından oldukça kalitelidir. *Teşekkür* ve *Önsöz* sayfalarından önce Çin Halk Cumhuriyeti'ne ait renkli bir harita; daha sonra Eyaletlerin, Başkentlerin nüfusları ve yoğunluklarını, büyüme oranlarını gösterir tablo, ekonomik gelişmeye ait dört adet grafik, Çin Komünist Partisi Genel Sekreterlerinin isimleri ve görev süreleri ile Çin Halk Cumhuriyeti Devlet Başkanlarının isimleri ve görev sürelerini, Anayasaları gösterir tablolar okuyuculara başarılı bir şekilde sunulmuştur.

Eserde Çin'in kapitalist olma serüveni, siyasal ve toplumsal gelişimle paralel olarak “Altı Bölüm”de özetlenmiştir. Bölüm başlıkları şöyledir: “1. Mao Öldüğünde Çin'deki Durum, 2. Dönüşüm Sürecinde Çin, 3. Çin'de Piyasa Reformunun Başlaması, 4. Kafesteki Kuş-Sosyalizm Altında Piyasa Reformu, 5. Büyüyerek Sosyalizmi Aşmak, 6. Kapitalizmden Kapitalizmlere”. Kitap bu bölümlerle birlikte *Sonuç, Sonnotlar, Kaynakça* ve *Dizin* kısımları da dâhil tam “460” sayfadır.

Bölümler arası denge güzel bir şekilde ayarlanmış olan Kitapta; “Çin Ekonomi

* Arş. Gör., Gazi Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, yasemin_261@hotmail.com.

1 Coase, Ronald & Wang, Ning, **How China Became Capitalist?**, Palgrave Macmillan, 2012.

2 Coase, Ronald & Wang, Ning, *Çin Nasıl Kapitalist Oldu?*, Çeviren: İlkay YILMAZ, Ankara: Big-Bang Yayınları, Eylül 2015, 460 s.

Devrimi” siyasal ve toplumsal sistemin yapısıyla, ideolojik tartışmalarla bağlantılı olarak, tarihî süreç içerisinde gayet akıcı bir dille okuyuculara sunulmuştur. Anlatımda akıcılığı sağlamak adına modern iktisat teorileri ve teorisyenlerinden, hazırlanan siyasî ve iktisadî raporlardan, akademik çalışmalardan dikkat çekici örneklerin, özlü sözlerin metin aralarında başarılı bir şekilde alıntılarla okuyucuya aktarıldığı Kitapta tartışılan konulara uygun düşen eski Çin deyişleri, atasözlerine de yer verilmiştir. Bunlara birkaç örnek verilebilir:

“Deve açlıktan kırılrsa bile attan daha büyüktür.”

“Gökyüzü çok yukarıda, İmparator ise çok uzakta.”

“Pencereyi açık tutarak temiz havayı içeri alırken sinekleri dışarıda tutmak zordur.”

Çin Nasıl Kapitalist Oldu? isimli bu eserin yazarlarından Ronald H. Coase, öğrenimini Londra’da tamamlayarak doktora derecesini Londra Üniversitesi’nden almıştır. Daha sonra Amerika’ya yerleşerek çalışma hayatının önemli bölümünü Chicago Üniversitesi’nde geçirmiş ve Chicago Ekolu’nün önemli temsilcilerinden olmuştur. İktisat alanında önemli çalışmaları ve kendi ismiyle anılan teoremi ile sağladığı katkılardan dolayı Coase, 1991 yılında Nobel İktisat Ödülü’ne lâyık görülmüştür. 2013 yılında Chicago’da hayatını kaybetmiştir. Eserin diğer yazarı Ning Wang, Pekin Üniversitesi ve Chicago Üniversitesi’nde eğitim görmüştür; Arizona Eyalet Üniversitesi’nde de görev yapmaktadır. Araştırma alanı, uluslar arası kalkınma konularının hukuk, siyaset, iktisat ve toplum konularını nasıl etkiledikleridir. Dr. Wang, Chicago Üniversitesi Hukuk Fakültesi’nde hukuk ve iktisat, yeni kurumsal iktisatlar üzerine Profesör Ronald Coase ile birlikte çalışma şansına sahip olmuştur.

Yazarlar Ronald Coase ve Ning Wang, bu eseri yazmaya 14-18 Temmuz 2008’de Chicago’da düzenlenen Çin’in Piyasa Dönüşümü Konferansı’ndan hemen sonra başladıklarını, ilk taslak tamamlandıktan sonra 19-23 Temmuz 2010 tarihleri arasında “Üretim Sanayi Yapısı” ile ilgili *Chicago Atölye Çalışmasını* düzenlediklerini ve bu çalışmalardan çok değerli fikirler elde ettiklerini, Chicago Üniversitesi Hukuk Okulu’nda her ay düzenli bir şekilde bir araya gelerek çalışmalarını sonuçlandırdıklarını ifade etmişlerdir. Steven Cheung’un 1982’de “*Çin Kapitalist Olacak mı?*” başlığıyla; daha sonra tekrar 1986’da aynı isimle ikinci baskı olarak yayımladığı “*El Kitapları*”nın³ devamı olarak düşündüklerinden eserin ismini gelebilecek eleştirilere rağmen “*Çin Nasıl Kapitalist Oldu?*” şeklinde belirlediklerine dikkat çeken yazarlar, çok sayıda Çince ve İngilizce kaynaktan derlenen bilgilere dayanarak tartışma konularını yorumladıklarını önemle vurgulamışlardır. Yazarlarımızın ayrıca resmî devlet raporları ve bildirimlerinden, istatistikî verilerden, iktisat teorilerinden, Çin’in felsefî birikiminden, geleneğinden de yararlandığı dikkat çekmektedir.

3 Cheung, Steven N. S., “Will China Go Capitalist?”, **An Economic Analysis of Property Rights and Institutional Change**, Londra: Institute of Economic Affairs, 1982; Gözden Geçirilmiş İkinci Baskısı 1986’da yayımlanmıştır.

Çin Nasıl Kapitalist Oldu? isimli bu eserin yazarları Coase ve Wang, Steven Cheung'un "*tarihteki en büyük ekonomi reformu programı*"⁴ şeklindeki adlandırmasından hareketle Çin'in son otuz yıldan daha fazla bir süredir piyasanın ve girişimciliğin yasaklandığı, bozuk bir ekonomiden piyasa güçlerinin hüküm sürdüğü ve özel girişimlerin gelişip büyüdüğü canlı bir ekonomiye nasıl dönüştüğünün hikayesini aktarmışlardır. Bu aktarımda amaç Çin'deki piyasa dönüşümünü ortaya çıkaran eylemler dizisinin tarihsel bir anlatımını okuyucuda merak uyandıracak tarzda sunmak olmuştur.

Görece kısa bir zamanda hızla büyüyen ekonomisiyle uluslar arası ilişkilerde dengeleri sarsacak düzeye gelen Çin'in siyasî geçmişini; yönetim yapısı, toplum yapısı ve ekonomik gelişimle bağlantılı olarak sorgulayan yazarlar, Çin Nasıl Kapitalist Oldu? isimli bu Kitapta Çin'de kapitalist sisteme yol açan olaylar dizisini felsefi altyapıyla okuyucuya sunmuşlardır. Tartışmalarını belirledikleri ön kabuller çerçevesinde gerçekleştirmişlerdir. Yazarlarımızın hemen hemen her bölümde tekrarladıkları bu ön kabullerini şöyle özetlemek mümkündür: Çin'in kapitalist olmasına yol açan olaylar dizisi önceden planlanmıştır. Nihai sonuç tamamen beklenmeden, doğal sürecinde gerçekleşmiştir ve bu serüvenin belki de çok daha olağanüstü olan yönü de kapitalizme doğru dönüşümün Çin Komünist Partisi'nin himayesi altında gerçekleşmiş olduğudur. Çin'in yerleşmiş geleneği, Mao'nun baskın ideolojisi ve politikalarına rağmen Çin'e piyasayı ve girişimciliği tekrar getiren şey, "*marjinal devrimler*"dir. Dönem dönem kesintiler yaşansa da Çin devletinin gücü, Çin halkının refahı ve mutluluğu hedeflendiği için "ekonomi devrimi" sonunda kapitalizme ulaşmıştır. Batıdan edinilen bilgiler, tecrübeler geleneksel Çin felsefesinin "*gerçeği olgularda arama*" anlayışı ile birleştirilmiştir. Çin, kendi kültürel kökenlerini kapitalist sistemde kucaklamıştır.

Coase ve Wang, Kitapta Çin Halk Cumhuriyeti'nin modernleşmesinde Mao döneminden itibaren öncü gücün daima Çin devleti olduğunu vurgulamış, hedefin sadece ekonomik büyüme değil; Çin halkına itibarlı ve mutlu, daha iyi bir yaşam sağlamak olduğuna Konfüçyüs'ün şu pragmatik öğretisine sık sık yer vererek dikkat çekmişlerdir: "*Önce insanları zengin edin; sonra eğitin.*" Tüm baskılara rağmen bu hedefle kapitalist bir ekonominin yaratıldığını okuyucuya hatırlatmışlardır.

Çin Nasıl Kapitalist Oldu? isimli eserde yazarlar Ronald Coase ve Ning Wang, bu ön kabullerini sundukları bilgiler çerçevesinde *Altı Bölüm*'de tartışmaya açmıştır. Bu bağlamda Eserin bölümlerinin kısa bir özetini vermek faydalı olacaktır.

1. Bölüm: Mao Öldüğünde Çin'deki Durum

Bu bölümde yazarlar, Çin'in gerçekleştirdiği inanılmaz dönüşümü ve izlediği yolu anlamak için dönüşümden önceki Mao Dönemi hakkında net bir görüşe sahip olunması gerektiğine dikkat çekerek, Çin Halk Cumhuriyeti'nin kurucusu ve 1943'ten itibaren Çin Komünist Partisi'nin başkanı Mao Zedong'un 9 Eylül 1976'da ölümüne kadarki dönemi; Mao'nun yönetim özelliklerini, Mao ideolojisini ve dev-

4 Cheung, Steven N. S., "The Economic System of China", Bu rapor 2008'deki Çin'in Piyasa Dönüşümü Üzerine Chicago Konferansı'nda sunulmuştur. "The Economic System of China", Pekin: China CITIC Press, 2009.

rimlerini, sonraki dönemler üzerinde Mao'nun olumlu olumsuz etkilerini özetlemişlerdir.

“İleri Doğru Büyük Atılım (1958-1961)” ve “Kültür Devrimi (1966-1976)” dönemlerini anlatan yazarlar, toplumsal-siyasal-kültürel-ekonomik alanlarda sosyalist gerçekçilik akımını savunan Mao'nun kusurlu ideolojisi ve devrimlerinin halkı kıtlığa, ölüme itmesi, sosyalist makinenin cansız parçaları durumuna getirmesi, modern çağın gelişmelerinden mahrum etmesine rağmen; Çin'in büyük güçler arasında yer almasının yolunu nasıl açtığına, ulusal gurur ve güveni nasıl sağladığına, Çin halkının yeniden doğuşu ve yükselişini hedeflediğine, tüm olumsuz yönlerine rağmen kendisinden sonraki devrimlerin temelini oluşturduğuna dikkat çekmişlerdir.

Kapitalizm sempatisiyle mücadele eden Mao'nun ve kızıl muhafazlarının “dört eski” olarak adlandırılan “*eski gelenekler, eski kültür, eski alışkanlıklar ve eski fikirler*”e karşı olduklarını ifade eden yazarlar, Konfüçyüsçülüğün “*olgulardan gerçeğe ulaşmak*” şeklindeki pragmatik öğretisinin Çin Komünist Partisi'ne ışık tutmasının ancak Mao'nun ölümünden sonra olabildiğini vurgulamışlardır. Yazarlara göre, Mao döneminin sonunda Çin'de toplum ve ekonomi parçalanmış, siyaset şaşırılmış ve yönünü kaybetmiş durumdayken Mao'nun döneminin sona ermesiyle edinilen tecrübelerle de Çin'in önünde yeni bir sayfa açılması kaçınılmaz olmuştur.

2. Bölüm: Dönüşüm Sürecinde Çin

İkinci Bölümde yazarlar, Mao'nun 9 Eylül 1976'da ölümü ile başlayan iktidar mücadelesinden, Çin Komünist Partisi On Birinci Merkez Komitesi'nin Pekin'de 18-24 Aralık 1978 tarihlerinde düzenlenen beş günlük tarihî Üçüncü Genel Kurul Toplantısı'na kadarki süreci anlatmışlar ve bu dönemi Çin ekonomi devriminde maddî anlamda yeterince donanımlı olmasa da dönüşüm açısından zihinsel olarak “hazırlık dönemi” şeklinde tanımlamışlardır.

Yazarlar, Mao sonrası siyasal yaşamdaki kutuplaşmaları, Mao'nun eşinin de içinde olduğu Dörtlü Çetenin tutuklanmasından sonra Kültür Devrimi'nin sonlandırılmasını, Çin hükümetinin ideoloji yerine ekonomiye odaklanmayı nasıl sağladığını, hem kadrolar hem de ideoloji yönünden siyasette ani ve önemli değişikliklerin nasıl gerçekleştiğini, 1976 yılı sonunda *tarım, endüstri, savunma, bilim ve teknoloji* alanlarında modernizasyonu hedefleyen “*Dört Modernizasyon Programı*”nın nasıl bu dönemde tekrar diriltildiğini, yapılan ekonomik planlarla kalkınmanın nasıl hedeflendiğini (tahıl ve çelik üretimi planları), dış dünyaya ve özellikle Batı'ya yönelik geniş bir açılımla, yapılan ziyaretlerle kapitalizmin dinamizminin nasıl kavrandığını, Üçüncü Genel Kurul'un 1978 *Bildirisi*'nin Çin Halk Cumhuriyeti'nin tarihinde bir dönüm noktası olarak nasıl Mao sonrası ekonomik reformların başlangıcı olduğu ve artık şehirlerde, kasabalarda ve kırsalda derin ve geniş çaplı bir ekonomik devrimin nasıl hedeflendiğini bu bölümde özetlemişlerdir.

Hükümetin ilgisinin bu dönemde “*radikal-sürekli devrim*” ideolojisinden “*sosyalist modernizasyon*”a doğru yöneltildiğini ifade eden yazarlar, açıklanan hedefin de Çin'in 20. Yüzyılın sonuna kadar “*büyük ve modern bir sosyalist güç*” haline getirmek olduğunu vurgulamışlardır.

3. Bölüm: Çin'de Piyasa Reformunun Başlaması

Bölüm başlangıcında yazarlar, İkinci Bölümün bir özetini yaparak Üçüncü Genel Kurul Toplantısı'nın önemini tekrarlamışlar ve bu toplantının Çin Komünist Partisi'nin rolünü sağlamlaştırdığını, parçalanmış durumdaki toplumun yeniden birleşmesi için uygun bir ortam hazırladığını, devrimlerde *sosyalist modernizasyona* yönelişi sağladığını, Mao'nun *Kırmızı Kitabı*'nin ve marksizmin yerini; Merkez Parti Okulu Müdürü ve "*Kuramsal Eğilimler*" in editörü olan Hu'nun "*Gerçeği Test Etmenin Tek Ölçütü Pratikdir*" başlıklı makalesinin pratik geçerliliğinin aldığını, bu durumun Çin toplumunda "*geniş çaplı zihin özgürleşmesi*"ni doğurduğunu ifade etmişlerdir.

1978 Bildirisi sonrası 1980'ler boyunca yapılan toplantılar, devlet tarafından alınan kararlar neticesinde Çin'in "*piyasa reformu*"na nasıl giriştiği, dış dünya ile olan ilişkileri artırarak ticareti nasıl geliştirdiği, şehirlerde *Ekonomik Özel Bölgelerini*, *Sanayi Parklarını* kurarak; kasaba ve köylerde Özel Çiftlikler oluşturarak tarımla birlikte balıkçılığı, ormancılığı, hayvan yetiştiriciliğini, zanaatçılığı dolayısıyla sanayiye nasıl zenginleştirdiği, özel girişimleri resmî olarak tanıdığı, *yabancı yatırımcılara* ticareti nasıl açtığı; özetle Çin'in "*sosyalizme entegre bir piyasa ekonomisi*"ni nasıl kurduğu bu bölümde yazarlarımız tarafından özetlenmiştir.

1984'te Pekin'de gerçekleştirilen On İkinci Merkez Komitesi Üçüncü Genel Kurul Toplantısı'na kadar Çin hükümetinin reformlarının hedefinin "*planlı bir ticaret ekonomisi*"; yani bir çeşit "*piyasa ekonomisi*" inşa etmek olduğuna dikkat çeken yazarlar, sosyalist modernizasyondan sonra ilk defa Çinli reformist devlet adamı Deng tarafından 1982'de öne sürülen "*Çin karakteristiğine sahip sosyalizmi inşa etmek*" hedefinin 1987'de Çin Komünist Partisi'nin On Üçüncü Ulusal Kongresi'nde resmen kabul edildiğini belirtmişlerdir.

4. Bölüm: Kafesteki Kuş-Sosyalizm Altında Piyasa Reformu

1980'lerin başından 1992 yılına kadarki Çin ekonomik reformunun hikayesini bu bölümde özetleyen yazarlar, dönemin iki tür ekonomik durumundan; *durgun bir devlet sektörü* karşısında hızla büyüyen, marjinal devrimler sonucu ortaya çıkan *devlet-dışı ekonomi*, *canlı devlet-dışı sektörün* özelliklerinden bahsetmişlerdir.

Dördüncü bölümde bahsi geçen konular şöyle özetlenebilir: 1980'ler boyunca ideolojik ikileme karşı karşıya kalan Çin hükümetinin baskısı, denetim yasalarına rağmen, 1980'lerin ortalarında halkın da desteğiyle gerçekleşen Öğrenci Protestoları nedeniyle alınan sert önlemlere rağmen duraksamalar olsa da önemli bir sıçrama kaydeden "*piyasa ekonomisi*"; hızla gelişen "*bireysel ekonomi*" ve "*özel sektör*"; özel girişimlerle sanayide oluşan "*rekabetçi güçler*"; "*fiyat reformu*" ve fiyat mekanizmasının oluşturulması, tüm Çin ekonomisini kapsayan "*ortak bir piyasa*" oluşturma hedefi; "*bankacılık*" sektörünün gelişimi; bu dönemde yeniden inşa edilen Çin hukuk sistemi ve Anayasalarının özellikleri; dış dünyayla ilişkilerin, anlaşmaların artırılması; Yabancı Ekonomik Sözleşme Yasaları.

1980'ler boyunca Çin'in dışa; özellikle Batı'ya açılma politikasının devam ettiğini belirten yazarlar, "*Çin karakteristiğinde sosyalizm (1982)*" ve "*planlı ticaret ekonomisi (1984)*" misyonlarını taşıyan Çinli liderlerin nihayet 1992'de "*Çin karakteristiğine sahip sosyalist piyasa ekonomisi*" nde karar kıldıklarını vurgulamışlardır.

5. Bölüm: Büyüyerek Sosyalizmi Aşmak-Çin Karakteristiğinde Kapitalizm

Bu bölümde neredeyse yirmi yıl süren güçlü bir ekonomik büyümeden sonra 1980'lerin sonunda Çin'in karşı karşıya kaldığı ciddi krizin 1989 Öğrenci Hareketi'nde tepe noktasına ulaştığı dönemden başlamak üzere 2000'li yıllara kadarki dönemde (1989-2008) siyasal gelişmelerle bağlantılı olarak ekonomi reformunun geçirdiği aşamalar, "*Çin sosyalizminden Çin karakteristiğinde kapitalizme geçiş*" süreci özetlenmiştir.

Öğrenci Hareketinin krizi daha da yoğunlaştırmasıyla Tiananmen Ara Dönemi (1988-1992) olarak adlandırılan dönemde yaşanan siyasî çalkantıların ekonomik reform programını tehlikeye düşürdüğünü; kapitalizmi önleme, özel sektöre ait reformu askıya alma planlarının yapıldığını dile getiren yazarlar, 1990'ların sonunda şansın, kararlılığın ve öngörünün karışımı sayesinde Çin'in tüm bunlardan piyasa reformuna yeni bir bağlılıkla çıktığını vurgulamışlardır.

Yazarlarımıza göre, "1992'de fiyat reformu, 1994'te vergi reformunun etkileri; 2000 yılından sonra devlete ait girişimlerin yarı yarıya düşmesi ve 2001-2004 yılları arasında tek bir denetleyici kurum altına alınması, zamanla da özelleştirilmeleri; 1980'lerin ortalarından 2000'lere ihracatın-ihracat kalemlerinin önemli artışı, firmalar arası ve bölgeler arası rekabetin artması, 2001'de Dünya Ticaret Örgütü'ne katılımı geri dönülmez bir piyasa ekonomisine dönüşüm ve uluslar arası arenada ekonomik küreselleşmedeki rolün genişlemesi, 2009'da dünyanın en fazla dış ticaret yapan ülkesi haline gelmesi, 2010'da ASEAN (Güneydoğu Asya Uluslar Topluluğu) ile serbest ticaret antlaşması yapılması, 2012 itibariyle ülkenin birçok yerinde Sanayi Parkları'nın ve 128 Ulusal Ekonomik ve Teknolojik Kalkınma Bölgesi'nin kurulmuş olması, Borsanın ilerlemesi ..." gibi gelişmelerle bu dönemde Çin, küresel kapitalizmin teşhir salonu haline gelmiş; "*Çin karakteristiğinde kapitalizm*" çoktan ortaya çıkmıştır.

6. Bölüm: Kapitalizmden Kapitalizmlere

Son otuz-kırk yıldır sürmekte olan Mao sonrası ekonomik reformun, Çin ekonomisi ve toplumunu nasıl derinden dönüştürdüğünün olağanüstü hikayesini yazarlar bu son bölümde özetlemişlerdir. Tahminlerin çok ötesinde Çin'deki piyasa dönüşümünün oldukça hızlı olduğu ve Çin karakteristiğinde kapitalizmin kendi yolunda, kendine özgü bir şekilde sosyalizmin yerine geçtiği, günümüzde de ilerleyişini sürdüreceği yorumunu yapan yazarlar, Çin'in piyasa ekonomisinin ve Komünist Parti'nin birlikte gelişebildikleri tek örnek olarak özel bir hikayeye sahip olduğuna dikkat çekmişlerdir.

Yazarlara göre, 21. Yüzyılda Çin hızla ilerlemekte, kendi tarzında bir piyasa ekonomisi geliştirmekte, küresel iş bölümüne daha da uyum sağlamaktadır. Ancak bunların yanı sıra kendi kültürel geleneklerine de dönmektedir; geçmişini geleceğe taşımaktadır. Açık, hoşgörülü, kendine güven duyan ve yenilikçi bir Çin, önümüzdeki yıllarda dünyayı çok daha şaşırtacaktır.

Çin Nasıl Kapitalist Oldu? isimli bu kitabın yazarları Coase ve Wang, Çin'in daha fazla ekonomik büyüme için müthiş bir potansiyele sahip olsa da gelecekteki durumunun hükümetlerin tutumu ve politikasına bağlı olduğu vurgusunu yaparak Sonuç Kısmında sözlerini şöyle tamamlamıştır:

“İnsan mutluluğu ve onuru için sürdürülen sonu gelmez arayışta Çin'in nasıl kapitalist olduğunun hikayesi, ne kadar olağanüstü bir dönüşüm olursa olsun, ileri doğru küçük bir atılımdır.”

Sonuç olarak; dar bir ekonomiden hızla kapitalist ekonomiye geçiş mücadelesi veren ve günümüzde dünyanın en iyi ekonomisine sahip ülkeleri arasında yer alabilen Çin'in merak uyandıran hikayesini geniş bir bakış açısıyla bizlere sunan Çin Nasıl Kapitalist Oldu? isimli bu Kitap, sadece Çin hakkında çalışacaklar için ya da Çin'in hikayesini, felsefesini merak edenler için değil; “iktisat tarihi” ve “siyasî tarih”, “karşılaştırmalı modernleşme” çalışacaklar için de uzun süre önemli bir başucu eseri olabilecek niteliklere sahiptir.

Eserle ilgili yapılmış olan yorumlar eserin değerinin anlaşılması noktasında önem arz etmektedir:

“Sabırlı okuyucular, modern iktisat tarihindeki en sıra dışı değişimi derinlemesine anlamakla ödüllendirileceklerdir.”

– *The Wall Street Journal*

“Bu kitap, piyasalar ve tarih üzerine yaptığı vurgularla fevkalade önemlidir.”

– *The Washington Times*

“Çin'in nasıl dünyanın en iyi ikinci ekonomisine sahip olduğunu merak eden herkes bu ilginç kitabı okumalı.”

– *The LSE Review of Books*

“Bu, Çin'e olduğu kadar tüm iktisadî değişim literatürüne çok büyük bir katkıdır. İktisadî değişim ve gelişim üzerine bütün literatürde benim bildiğim kadarıyla bir toplumun evrilmek için kör topal çabalaması ve özellikle de Çin'in ki kadar uzun süren ve çok uzun bir yol alınan bir evrim ile ilgili böylesine detaylı bir çalışma yoktur”

– Douglass C. North, 1993 Nobel İktisat Ödülü sahibi

“100 yaşını geçmiş Ronald Coase ve Ning Wang, Çin'in Mao'nun hükmü altındaki sosyalizmden bugünkü özgün kapitalist ekonomiye kesintili geçişi hakkında merak uyandıran ve kapsamlı bir yorum yazmışlardır. Çin veya sosyalizm çalışan hiç kimse bu kitabı kaçırmamalı.”

– Richard Epstein, Chicago Üniversitesi Hukuk Fakültesi

“Bu kitap iktisat alanında ve Çin hakkındaki çalışmalarla ilgili yazılmış en iyi eserlerdendir; sadece bugün için değil, gelecek için de.”

– Chenggang Xu, Hong Kong Üniversitesi

“Coase felsefesi ve politikası, “gerçeği olgularda arama” gibi -kendisine de şirketler, piyasalar ve kanunlar hakkındaki çığır açan analizleriyle ilgili esin kaynağı olmuş- çok basit bir ilkeye dayanan bir toplumu inceliyor. Tekrar tekrar daha verimli bir sosyalizm arayışında olup karşısında her seferinde kapitalizmi bulan Çin hakkında büyüleyici ve sıra dışı ve düşünmeye zorlayan bir kitap.”

– Stephen Littlechild, Emekli Profesör, Birmingham Üniversitesi ve Cambridge Üniversitesi.